

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน People's Political Participation

นัฐดนัย ศรีคันทะ

Natdanal Srikantha

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

Public Administration, Faculty of social Sciences

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Corresponding Author, E-mail: natdanal062543@gmail.com

Received 21/05/2023 | Revised 17/08/2023 | Accepted 17/08/2023

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการที่ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการกระจาย อำนาจและทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการให้ประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตน โดยใช้หลักประชาธิปไตย การพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกได้ 4 รูปแบบคือ 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบปรีกษาหารือ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; หลักประชาธิปไตย

Abstract

This article discusses political involvement. which is an important activity because of participation. Politics is when people express their political opinions. and that people have an understanding of how it is distributed Unequal power and resources affecting the well-being of the people. and how people can influence decisions that affect them. using democratic principles development by involving people in the development process from the beginning to the end of the project. Forms of political participation may be classified into 4 forms: 1. Direct political participation 2. Indirect political participation 3. People's

political participation in participatory democracy 4. Political Participation of People in Consultative Democracy.

Keywords: participation; political participation; democratic principles

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะทำให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการทำงานของรัฐบาล เมื่อผู้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในฐานะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล พวกเขาสามารถสร้างความแตกต่างได้ เมื่อผู้คนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561 : 4) เรียกว่า การมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญสำหรับทุกคนที่จะมีโอกาสมีส่วนร่วมและช่วยแก้ปัญหา ซึ่งรวมถึงการทำงานเกี่ยวกับแนวคิดและแผนร่วมกัน และทำให้แน่ใจว่าทุกคนมีความคิดเห็นในสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2560)

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจำแนกได้ 4 รูปแบบคือ 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561 : 13) และยังมีสาเหตุที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเพศ และปัจจัยทางด้านอายุ เป็นต้น (สิงห์คำมณีจันสุข, 2561 : 27)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งสำคัญสำหรับผู้คนในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงวิธีที่เราปฏิบัติและคิดเกี่ยวกับการเมืองในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และที่ทำงานของเรา เราจำเป็นต้องเรียนรู้ว่ารัฐบาลของเราทำงานอย่างไรและค่านิยมใดมีความสำคัญ ถ้าเราไม่เข้าใจ เราอาจสับสนว่าแท้จริงแล้วหมายความว่าอย่างไร

ความหมายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561 : 4)

“การมีส่วนร่วม” หมายถึง ทุกคนมีโอกาที่จะช่วยกันหาทางออกและหยุดปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น เราทำงานร่วมกันเพื่อตัดสินใจและนำไปสู่การปฏิบัติ เรายังตรวจสอบให้แน่ใจว่าบุคลากรที่รับผิดชอบทำงานได้ดีและเรารับผิดชอบต่อสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อทุกคน ซึ่งรวมถึงกลุ่มทุกประเภทในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า, 2560)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รัฐบาลในประเทศไทยพยายามช่วยเหลือประชาชนโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญ พวกเขาพยายามเปิดเผยและซื่อสัตย์เกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาทำ และให้ผู้คนแสดง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจที่สำคัญ พวกเขายังทำให้แน่ใจว่าผู้มีอำนาจจะไม่ใช้ตำแหน่งในทางที่ผิด และทุกคนมีสิทธิพูดอย่างยุติธรรมในการบริหารประเทศได้แก่

- 1) การให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาพิจารณา
- 3) การให้ประชาชนมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น
- 4) การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมายท้องถิ่นได้

สรุปได้ว่า **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกระดับในพื้นที่

ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การได้เข้าไปเกี่ยวข้องที่อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมใน การทำกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่งก็ได้ โดยอาจจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้มีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะโดยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น บางครั้งคุณทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง และบางครั้งคุณทำงานร่วมกับคนอื่นหรือกลุ่ม คุณอาจอาสาช่วยทำกิจกรรม สิ่งสำคัญคือต้องคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ร่วมกัน ตัดสินใจ และดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาและยับยั้งเพื่อสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อผู้คนทำงานร่วมกัน พวกเขาสามารถเกิดไอเดียที่ยอดเยี่ยมและทำงานเป็นทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ ทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันและรู้สึกมีความสุขและมีแรงจูงใจที่จะดำเนินต่อไป และการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความพอใจของสมาชิกและมีแรงจูงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จ ตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ มีความรับผิดชอบ และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560 : 10)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายความว่าประชาชนสามารถเลือกมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พยายามโน้มน้าวการตัดสินใจของรัฐบาล ไม่สำคัญว่าพวกเขาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ หรือจัดหรือไม่ก็ตาม ผู้คนอาจใช้วิธีที่ดีหรือไม่ดีเพื่อสร้างความแตกต่าง เช่น การลงคะแนนหรือการประท้วง เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองหรือแม้แต่ในประเทศอื่นก็ได้ นั้น มี 5 ประการด้วยกัน คือ

1. การออกเสียงในการเลือกตั้ง
2. การรณรงค์เพื่อที่จะทำการหาเสียง
3. การกระทำ ของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาทางการเมืองและสังคม
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
5. กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรุนแรง การใช้ความรุนแรง และอาจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561 : 13) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจำแนกได้หลากหลายรูปแบบตามแนวคิดหรือเกณฑ์ต่าง ๆ หากพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดประชาธิปไตย อาจจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง (Direct Political Participation) หมายความว่าทุกคนในรัฐสามารถช่วยตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ เพราะความคิดเห็นของทุกคนมีความสำคัญ แต่เมื่อมีคนจำนวนมากขึ้นในรัฐและสิ่งต่าง ๆ มีความซับซ้อนมากขึ้น มันกลายเป็นเรื่องยากสำหรับทุกคนที่จะแสดงความคิดเห็นในทุกสิ่งที่เกิดขึ้น แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับซ้อนขึ้น การมีส่วนร่วมทางตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม (Indirect Political Participation) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ การที่ประชาชนได้เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนผ่านกระบวนการทางการเมืองที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง” ในกรณีระบบการเมืองแบบรัฐสภา เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา และผู้แทนผ่านการเลือกตั้งในรัฐสภาจะไปทำหน้าที่เลือกฝ่ายบริหารอีกชั้นหนึ่ง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชน อำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของผู้แทน ซึ่งก็คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชนเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างหลากหลายได้

สาเหตุที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีดังนี้คือ (สิงห์คำ มณีจันสุข , 2561 : 27)

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Stimuli) หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (Social System) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) ซึ่งไม่เพียงจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล เท่านั้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Factors) มี 5 ประการด้วยกันคือ พันธุกรรม แรงขับ ความต้องการ ทางจิตใจและร่างกาย และความเชื่อต่างๆ

3. ปัจจัยทางเพศ เกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเพศ จะเห็นว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังพบว่าในหมู่คนที่มีสถานภาพต่ำ อัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันมาก ผู้ชายมีส่วนร่วมมากกว่าผู้หญิง แต่ในหมู่คนที่มีสถานภาพสูง

4. ปัจจัยทางด้านอายุ พบว่ายิ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีอายุสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ถึง 50 ปี และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อจะลดลงเมื่อผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองมีอายุ 60 ปี

อุปสรรค และปัญหาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ มีดังนี้ (จรรยา หนูทอง, 2559 : 32)

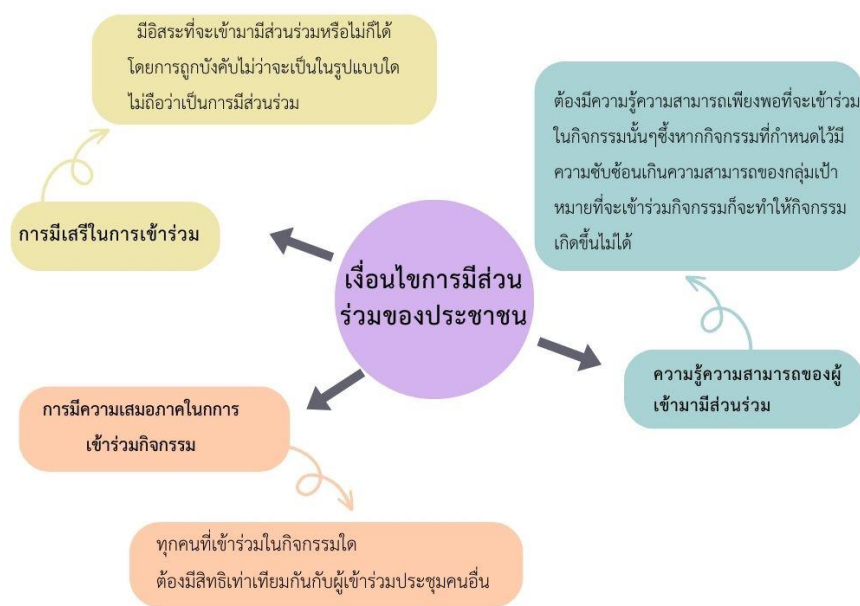
1) เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมอำนาจนิยม-อุปถัมภ์ผู้มีอำนาจไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของคนที่มีตำแหน่งที่ต่ำกว่า หรือด้อยกว่า ทั้งในองค์กรและภายนอกองค์กร ผู้มีอำนาจทำตัวเป็นเจ้าของหน่วยงาน

2) ผู้มีส่วนร่วมฝ่ายที่สนับสนุน หรือมีความคิดคล้ายตามผู้มีอำนาจแบบ “สาวก” หรือองค์กรกึ่งพิทักษ์นาย มักจะทำ หน้าที่เป็นสาวก ปกป้องผู้มีอำนาจแบบสุดลิ่มทิ่มประตูอ้างข้างๆ คูๆ ตามตรรกะของผู้มีอำนาจ และรุมประณามฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยต่อผู้มีอำนาจ

3) ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยต่อผู้มีอำนาจถูกกระทำทุกวิถีทางให้ขาดความชอบธรรม ไม่มีที่ยืนในสังคม และต้องแบก รับภาระทั้งต้องแจกแจง หรือบอกข้อบกพร่องของผู้มีอำนาจ และต้องนำเสนอทางออกที่ดีกว่า

4) ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง หรือรับผลกระทบก็ตาม มักจะเพิกเฉย คอยเสมอ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะรุมประณาม เยาะเย้ยถากถาง และเข้าร่วมยินดีลงชัยชนะกับฝ่ายชนะ

องค์ความรู้ใหม่

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมใน การทำกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่งก็ได้ โดยอาจจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้ อาสาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เริ่มตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตน การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์กลุ่มที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและแบ่งความรับผิดชอบกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). **การมีส่วนร่วมทางการเมือง**. ราชกิจจานุเบกษา ส่วนที่ 10 หมวดสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน มาตรา 56 และ 57 และในส่วนที่ 12 หมวดสิทธิชุมชน มาตรา 67. หน้า 147.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2560). **การมีส่วนร่วม**. สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php>.
- สิงห์คำ มณีจันสุข. (2561). **ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. วารสารวิจัยวิชาการ. หน้า 27.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์. หน้า 10.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 13.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2561). **การมีส่วนร่วม**. สืบค้นจาก : https://www.ect.go.th/ewt/ewt/ect_th/news_page.php?nid=767.
- อภิชาติ แสงอัมพร. (2559). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.